Roll No............................

Signature of Invigilator ....

Paper Code

BV-404

पतंजलि विश्वविद्यालय

University of Patanjali

Examination June-2022

बी. ए. व्याकरण, चतुर्थसत्रम्

व्याकरणम्, चतुर्थपत्रम्

वैदिकसाहित्यम्

समयः - होरात्रयम् पूर्णाङ्काः 70

निर्देशः अस्य प्रश्नपत्रस्य सप्तत्यङ्काः निर्धारिताः सन्ति, अङ्कनिर्देशः प्रतिखण्डं द्रष्टव्यः, सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(खण्ड -क)

पृष्टेषु पञ्चसु त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः। (15 x3 =45)

1. अधोलिखितेषु मन्त्रेषु द्वयोः शब्दार्थपुरस्सरोऽर्थो लेखनीयः।
   - (i) ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद् बाहू राजन्यः कृतः।
     ऊरू तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रोऽजायत्॥
   - (ii) यां मेधां देवगणाः पितरश्चोपासते।
     तया मामद्य मेधयाग्ने मेधाविनं कुरु स्वाहा।
   - (iii) न तस्य प्रतिमाऽअस्ति यस्य नाम महद् यशः।
     हिरण्यगर्भऽइत्येष मा मा हिंसीदित्येषा यस्मान्नजातऽइत्येषः॥

2. अधोलिखितेषु सूत्रेषु पञ्चानामर्थो लेखनीयः।
   - (i) आवृत्तिरसकृदुपदेशात्।
   - (ii) श्येनवत् सुखदुःखीत्यागवियोगाभ्याम्।
   - (iii) असाधनानुचिन्तनं बन्धाय भरतवत्।
   - (iv) अनारम्भेऽपि परगृहे सुखी सर्पवत्।
   - (v) न भोगाद्रागशान्तिः मुनिवत्।
   - (vi) गुणयोगाद् बन्धः शुकवत्।
   - (vii) तद्विस्मरणेऽपि भेकीवत्।

3. अधोलिखितेषु श्लोकेषु त्रयाणां पूर्ति करणीया।
   - (i) ब्रह्मा देवानां प्रथमः ....॥
   - (ii) तत्रापरा ऋग्वेदोयजुर्वेदः ....॥
   - (iii) यः सर्वज्ञः सर्वविद्यस्य ....॥
   - (iv) द्वा सुपर्णा सयुजा ....॥
   - (v) सत्यमेव जयति ....॥

4. अधोलिखितेषुश्लोकेषु त्रयाणां पूर्तिः करणीया।

(i) नामधेय दशम्यां ....।।

(ii) ब्रह्मवर्चसकामस्य ....।।

(iii) मातरं वा स्वसारं वा ....।।

(iv) उपनीय गुरुः शिष्यं ....।।

(v) ब्रह्मारम्भेऽवसाने च ....।।

5. मुण्डकोपनिषदः स्वशब्दैः सारांशो लेखनीयः।

(खण्ड -ख)

पृष्टेषु अष्टसु पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः। **(5 x5 =25)**

6. अधोलिखितानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि।

(i) सर्वे निमेषा जज्ञिरे ....।।

(ii) येन द्यौरुग्रा पृथिवी ....।।

(iii) मेधां मे वरुणो ....।।

7. अधोलिखितस्य मन्त्रस्य स्वशब्दैः व्याख्या कार्या।

प्रतद्वोचेदमृतं नु विद्वान् गन्धर्वो धाम विभृतं गुहा सत्।
त्रीणि पदानि निहिता गुहास्ययस्तानि वेद स पितुः पिताऽसत्।।

8. सांख्यदर्शनस्य चतुर्थाध्यायस्य स्वशब्दैः सारांशो लेखनीयः।

9. अधोलिखिते प्रश्नेषु द्वौ उत्तरीयौ।

(i) बहुशास्त्रगुरुपासनेऽपि सारादानं कथं करणीयम्? (ii) निराशः सुखी कथं भवति?

(iii) गुणयोगाद् बन्धः कथं भवति?

10. मुण्डकोपनिषदि के विषयाः सन्ति?

11. "पुरुष एवेदं विश्वं कर्म. ...." इति स्वशब्दैः अस्य व्याख्या कार्या।

12. अधोलिखितेषु श्लोकेषु द्वयोः पदच्छेद विभक्ति समासाः प्रदर्शनीयाः।

(i) स्त्रीणां सुखोद्यमक्रूरं विस्पष्टार्थं मनोहरम्।
मंगल्यं दीर्घवर्णान्तमाशीर्वादाभिधानवत्।।

(ii) अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते यथाकालमसंस्कृताः।
सावित्रीपतिता व्रात्या भवन्त्यार्यविगर्हिताः।।

(iii) अनारोग्यमनायुष्यमस्वर्ग्यं चाति भोजनम्।
अपुण्यं लोकविद्विष्टं तस्मात्तत्परिवर्जयेत्।।

13. 'यथा नद्यः स्यन्दमानाः समुद्रेऽस्तं गच्छन्ति' इत्यस्य स्वशब्दैः व्याख्या करणीया।

---------------x---------------